

Міністерство культури та інформаційних технологій
Закарпатська академія мистецтв
Кафедра дизайну

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з навчальної роботи
М. Бокшан
“ 19 ” 2020 року

СИЛЛАБУС
ДИСЦИПЛІНИ
«ОСНОВИ КОМПОЗИЦІЇ»

Укладач: Сливка Вікторія Василівна

Назва курсу	Основи композиції
Про файл викладача	Сливка Вікторія Василівна
Конт. телефон	0509296107
E-mail:	slivka.viktoria@zam.uz.ua
Сторінка курсу в CMS UCU	
Консультації	Очні консультації: 1,5 години по вівторках 15.20 -17.00

Коротка анотація курсу: “Основи композиції” розрахована на 1 рік, по 2 години на тиждень. Основною метою пропедевтичного навчання з композиції та формоутворення є розвиток художнього мислення, творчої та просторової уяви, фантазії, здатності до асоціації, смаку, без яких не можлива творча діяльність художника. Такі завдання, як формування початкових навичок роботи з формою на площині, в рельєфі та об'ємі, побудова уявлень про засоби композиції, про композиційні прийоми, формують у студента гостроту зору, просторове мислення, відчуття гармонії, пропорції, чуття матеріалу.

Серед основних завдань цього курсу є знайомство з елементами проектної мови, освоєння візуальної мови, розвиток навичок об'ємно-просторового зображення об'єктів, пошук джерел виразності форми та способів втілення задумів.

Основною метою пропедевтичного навчання з композиції та формоутворення є розвиток художнього мислення, творчої та просторової уяви, фантазії, здатності до асоціації, смаку, без яких неможлива творча діяльність художника. Такі завдання, як формування початкових навичок роботи з формою на площині, в рельєфі та об'ємі, побудова уявлень про засоби композиції, про композиційні прийоми, формують у студента гостроту зору, просторове мислення, відчуття гармонії, пропорції, чуття матеріалу.

1. Серед основних завдань цього курсу є оволодіти теоретичним курсом, передбаченим програмою. Виконати вправи з формоутворення на площині та об'ємні проекти у матеріалі (папір, картон). Набути навички роботи з відповідними інструментами, з методами виконання ескізів та кінцевого рішення. Засвоїти основні положення композиції—цілеспрямоване творення цілісності. Виконуючи завдання, наочно показати вплив композиційних чинників (ритм, пропорції, контраст і т. д.) на виразність композиції.
2. Формат курсу
Очний
3. Результат навчання: Основні положення цілісного композиційного рішення. Закономірності творення абстрактно-асоціативних образів. Композиційні прийоми – стилізацію і комбінаторику. Композиційні засоби – поняття про ритм і пропорції, контраст і нюанс.

Оперувати уявленнями та вміти їх виражати графічно. Вести пошукові дії на початкових стадіях ескізування. Аналізувати свої ескізи та критично вибирати з їх ряду оптимальний варіант. Відпрацьовувати оптимальний варіант без втрати образності відповідно до поставленого завдання. Володіти навиками роботи у невеликому форматі з дрібними елементами. Працювати з графічними інструментами.

4. Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин 135
лекції	
Семінарські заняття/ практичні/лабораторні	58

Самостійна робота	32
-------------------	----

6. Ознаки курсу:

Рік викладання	семестр	спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний/ вибірковий
2020-2021	1-2	ДС(внутрішній), ДС (зовнішній), Графіка, Живопис, Реставратори, ХК, ХОМ,	I курс	нормативний

7. Пререквізити - Якщо є такі, то вкажіть ті знання та навички, якими повинен володіти студент, щоб приступити до вивчення дисципліни, або перелік попередньо прослуханих курсів. Даний курс пов'язаний з предметом Проектування, Рисунок, Живопис, Графічні техніки.

8. Технічне й програмне забезпечення /обладнання - Вкажіть, якщо є специфічні вимоги які студент повинен врахувати: Студент буде виконувати практичні роботи - графічні подачі та макетування, що потребує знань роботи з графічними техніками, роботи в кольорі з різними типами фарб, колаж, витинанки, квілінг та інші способи роботи з папером в об'ємі. Студент має пройти техніку безпеки по роботі з інструментами та фарбами, клеями, мати інструменти для роботи даних практичних завдань.

9. Політики курсу - Дайте посилання, або вкажіть на Політики академічної доброчесності, специфічні політики програми, що мають значення для курсу

10. Схема курсу

Тижд/ дата/ год	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття) Лекції, самостійна, дичкурсія, групова робота формат	Матеріали	Література Ресурси в інтернеті	Завдання год	Вага оцінки	Термін виконання
1	Предмет		Творення нових форм предметів		2	6	

29.09 2020	композиція. Образна композиція.		<p>внаслідок появи нових різноманітних форм життя. Поняття форми. Логічне мислення та продуктивна уява. Образність та асоціативність.</p> <p>Образна композиція на основі обводу власної кисті руки створити графічну композицію, перетворивши початкову лінію в один чи декілька образів на вільну тему. Можна використовувати як внутрішній простір площини обводу, так і зовнішній.</p> <p>Формат паперу 200х300 мм. Техніка виконання вільна. Матеріали – туш, гуаш, олівець, акварель, гелева ручка.</p>				
2 06.10 2020	Абстрактна композиція		<p>Абстрактна композиція на основі обводу кисті руки. Створити абстрактну графічну композицію.</p> <p>Початкова лінія утворює замкнений простір, який треба організувати будь-яким чином, не виходячи за межі контуру. Завдання на оригінальність рішення площини. Організуються хаотичні або упорядковані площини з крапок, плям, ліній або</p>		2	6	

			<p>просторові конструкції. Формат паперу 200х300 мм. Техніка виконання вільна. Матеріали – туш, гуаш, олівець, акварель, гелева ручка.</p>			
<p>3-4 13.10 2020</p>			<p>Контрастні асоціативні пари. Будеється на суб'єктивних відчуттях за подібністю або контрастом. Передається узагальнений емоційний стан, де реальне явище замінюється ідеалізованою схемою. Необхідно створити зорові образи двох протилежних понять або явищ, наприклад: радість – печаль; агресія – спокій; щедрість – жадібність; реальність – мрії; хвороба – здоров'я і т. д. Уникати зображення предметів реального світу. Оперувати лініями, плямами, хаотичними або упорядкованими формами, сполученнями тону, фактури, кольору відповідно до власних суб'єктивних відчуттів, уявлень і керуючись логічними міркуваннями,</p>		2	10

			<p>аналізом і зіставленням подібності або різниці, контрасту, протилежності сутності обраних для опрацювання понять.</p> <p>Формат кожної композиції – 200х300мм; Матеріали – туш, гуаш, акварель, гелева ручка, можливий колаж, відмивання, бризкання, відбитки, розмазування і т. інше.</p>			
5 20.10 2020	<p>Основні властивості композиції.</p> <p>Симетрія.</p>		<p>Симетрія – як норма прекрасного. Основні види симетрії: дзеркальна, осьова, центральна, гвинтова. За темою “Симетрія” передбачається виконання на одному аркуші двох графічних завдань. Перше – рисунок природного аналога, предмета побуту і т. інше. Друге – стилізований варіант цього аналога з геометричних фігур (не більше 7-10). Допускаються їх накладання та перехрещення, однак усі місця накладань чи перехрещень повинні чітко</p>		2	6

			<p>проглядатися (змінювати свій колір на протилежний). Крім чорної та білої плям, можливе використання контуру різної товщини.</p> <p>Формат паперу – 200х300мм. Матеріал – чорна туш, гуаш, перо, циркуль, рейсфедер, лінійка.</p>				
<p>6</p> <p>27.10</p> <p>2020</p>	Асиметрія.		<p>Закономірності гармонії асиметричної композиції: пропорції, органічний зв'язок між частинами форми, композиційна урівноваженість. Поняття центру композиції. За темою “Асиметрія” передбачається виконання на одному аркуші двох графічних завдань. Подібно до попереднього завдання, але виражено асиметрично.</p> <p>Формат паперу 200 X 300мм. Матеріали — чорна туш, гуаш, перо, циркуль, рейсфедер, лінійка.</p>		2	6	
<p>7</p> <p>03.11</p> <p>2020</p>	Статика		<p>Статика як поняття. Пропорції мас у статистиці. Симетрія як головний засіб організації статички. Загальні</p>		2	6	

			<p>закономірності прояву статичності.</p> <p>За темою “Статика” виконується графічне завдання.</p> <p>Мета: використовуючи геометричні фігури, створити статичну композицію.</p> <p>Бажана кількість фігур 6-7. Крім чорного кольору можливе застосування контуру різної ширини, растрового фарбування.</p> <p>Геометричні фігури у накладаннях та перехрещеннях повинні чітко проглядатися (змінювати свій колір на протилежний).</p> <p>Можливе використання додаткових елементів (прямі та криві лінії, метричні або ритмічні ряди різноманітних крапок), які сприятимуть виявленню образу.</p> <p>Формат паперу 200x300мм.</p> <p>Матеріали — чорна туш, гуаш, перо, циркуль, рейсфедер, лінійка.</p>				
8 10.11 2020	Динаміка		<p>Динаміка як протилежність статичності.</p> <p>Пропорційний лад в динаміці.</p> <p>Супідрядність елементів. Головні</p>		2	6	

			<p>формоутворюючі лінії у складних силуетах. Рівновага форми. За темою “Динаміка” виконується графічне завдання, аналогічне попередньому.</p> <p>Формат паперу 200x300мм. Матеріали — чорна туш, гуаш, перо, циркуль, рейсфедер, лінійка.</p>			
<p>9 17.11 2020</p>	<p>Основні засоби композиції Ритм. Стилізація</p>		<p>Поняття ритму. Чотири етапи вивчення засобів композиції: стилізація, комбінаторика, метричний порядок, ритмічний порядок. Стилізація як поняття. Процес стилізації: вибір і зарисовка природного аналога; поетапна трансформація форми, пошук загального характеру, конструктивної особливості форми; кінцевий варіант у вигляді геометризованого елемента.</p> <p>Мотив для пошуку елемента. Зарисовки і відбір. Творча уява. Пошук геометризованого модуля. Цілісність сприйняття. За темою “Стилізація. Пошук комбінаторного елемента” виконується три</p>		<p>2</p>	<p>8</p>

			<p>чорно-білі графічні рисунки на одному аркуші. Зображення повинні відповідати трьом етапам стилізації.</p> <p>Формат паперу 200х 300мм.</p> <p>Матеріали — чорна туш, гуаш, перо, циркуль, рейсфедер, лінійка, лекала і пензель.</p>			
<p>10</p> <p>24.11</p> <p>2020</p>	<p>Комбінаторика</p>		<p>Комбінаторика як поняття. Призначення комбінаторного методу. Пошуки варіантів різних комбінацій за допомогою шаблона або кальки. Перевірка елемента на комбінаторні можливості і внесення в нього при необхідності відповідних поправок. За темою “Комбінаторика” в ескізах шукаються можливі комбінації елементів, визначається, яка кількість варіантів буде подана на основному аркуші. Розраховується розмір елемента для подальших побудов, кількість елементів у рядах, кількість рядів, їхнє розташування на форматі.</p> <p>Формат 200х300мм.</p> <p>Графічні чорно-білі композиції.</p> <p>Матеріал – чорна</p>	<p>2</p>	<p>20</p>	

			туш або гуаш, необхідні інструменти.				
11 01.12 2020	Метрика Ритміка		<p>Метрична повторюваність як поняття. Характер метричних повторів: форма елемента; розмір елемента; крок між елементами. Види метричних рядів: простий; складний; надскладний. Контраст елемента і фону. Нюанс елемента і фону.</p> <p>Ритмічна повторюваність. Відмінність від метричної. Можливості ритму: спрямованість, розмір, інтервал. Виразність ряду за рахунок:</p> <ul style="list-style-type: none"> • характера елемента; • його розташування; • зміни тону; • деформації або трансформації елемента. <p>Поєднання ритмічної і метричної систем. В рамках теми “Метрична повторюваність” і “Ритмічна повторюваність” передбачається створити композиції з елементів, розроблених на основі стилізації природного аналога.</p>		2	14	

			<p>Із варіантів комбінаторних рішень, що виконанні на попередньому етапі, необхідно вибрати два найбільш цікаві варіанти. Один комбінаторний варіант лягає в основу метричної композиції, інший – ритмічної.</p> <p>Виконання завдання на метричний повтор передбачає такі етапи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначити кількість елементів у ряді та кількість рядів на форматі, згідно з обраним комбінаторним рішенням. 2. Розрахувати розміри елемента та інтервалів між елементами в ряді, а також розмір елемента між рядами. 3. Вирізати із цупкого паперу шаблон елемента або перенести його на кальку. 4. Розкреслити тонко 			
--	--	--	--	--	--	--

			<p>загострени м олівцем сітку на основному аркуші паперу,вик ористовую чи креслярськ ий інструмент (лінійку, циркуль, лекала – залежно від необхіднос ті).</p> <p>5. Нанести олівцем на сітку, використов уючи шаблон, всі елементи в необхідном у порядку.</p> <p>6. Виконати композиці ю тушшю (гуашшю),в икористову ючи інструмент и.</p> <p>7. Очистити гумкою виконану композиці ю від непотрібни х слідів олівцевої розмітки.</p> <p>Виконання ритмічної композиції здійснюється в основному у такому ж порядку. Відмінність полягає у тому, що спочатку треба визначити</p>			
--	--	--	--	--	--	--

			<p>ритмічну залежність, а також визначити розташування і компоновання сітки. Після того, як сітка буде нанесена на основний аркуш паперу, в тому випадку, коли ритмічно змінюються розміри комбінаторного елемента, слід зробити шаблони на кожен його типовий розмір. Далі – у необхідному порядку перенести зображення і виконати тушшю.</p> <p>Формат чорно-білих композицій – 200x300 мм.</p> <p>Матеріал: чорна туш або гуаш. Відповідні інструменти.</p>				
<p>12 08.12 2020</p>	<p>Контраст і нюанс. Підсумкове завдання</p>		<p>Контраст як поняття. Сила контрасту. Слабкість контрасту. Небезпека контрасту. Необхідний зв'язок між контрастом і нюансом. Завдання і сутність контрасту.</p> <p>За темою “Контраст і нюанс” виконується одне кольорове графічне завдання. На аркуші паперу розташовується проста геометрична форма (квадрат, прямокутник, трикутник, коло), поділена на</p>		<p>2</p>	<p>20</p>	

		<p>дві рівні частини, які дещо зміщені відносно лінії поділу. В цій фігурі створити абстрактну або образну композицію, схема побудови якої може бути або єдиним цілим у двох частинах, або повторюватися в кожній частині, або бути дзеркальним відображеного відносно осі поділу. Одну частину композиції слід вирішити у гранично контрастних відношеннях без нюансування, другу – з нюансуванням, намагаючись якомога більше зменшити контраст.</p> <p>Формат паперу – 200х300мм. Техніка виконання вільна.</p> <p>Виконання проекту в якому буде використані розроблені композиції комбінаторики, метричної та ритмічної повторюваності. Рапорт буде використано, як окремі елементи або фактури предметів (декоративні панно, орнаменти, фактурні поверхні) можливі технологічні поєднання згідно</p>				
--	--	--	--	--	--	--

			спеціальності на якій вони навчаються. Ставиться завдання використання і розуміння набутих знань композиції в інших навчальних предметах згідно спеціалізації (проектування, профмайстерність).				
						24	

Тижд/ дата/ год	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (занаття) Лекції, самостійна, дичку рсія, групова робота формат	Матеріали	Література Ресурси в інтернеті	Завдання год	Вага оцінки	
1 26.01 2021	Основи формування тривимірних об'єктів.		Робота з папером – найбільш простий та ефективний метод розвитку просторової уяви. Прийоми роботи з папером;		1		
2 02.02 2021	Рапортна композиція. Прорізна рапортна композиція		Рапортна композиція на основі геометричного орнаменту. Прорізна рапортна композиція на основі геометричного орнаменту. Пошук стилізованої форми для рапорту. Пошуки варіантів різних комбінацій. Визначається кількість		3	12	

			<p>потрібних елементів. Готуються розгортки, виклеюються форми і створюється рельєф. Можливі корективи і ускладнення в кінцевому варіанті.</p> <p>Формат основи – 250x250 мм. Матеріал – папір, клей ПВА.</p> <p>Інструменти – лінійка, лінійка-трикутник з прямим кутом, циркуль, олівець, гумка, ніж(скальпель), ножиці, лезо, картонка.</p>			
3-4 09.02- 16.02 2021	Рапортна композиція гнутих елементів		<p>Рапортна композиція на основі геометричного орнаменту. рапортна композиція на основі гнутих геометричного елементів вписаних в композицію. Пошук гнутих форм для рапорту. Пошуки варіантів різних комбінацій. Визначається кількість потрібних елементів. Готуються розгортки, виклеюються форми і створюється</p>		4	12

			<p>рельєф. Можливі корективи і ускладнення в кінцевому варіанті.</p> <p>Формат основи – 250х250 мм. Матеріал – папір, клей ПВА.</p> <p>Інструменти – лінійка, лінійка-трикутник з прямим кутом, циркуль, олівець, гумка, ніж(скальпель), ножиці, лезо, картонка.</p>			
<p>5-7</p> <p>23.02-09.03 2021</p>	<p>Об'ємна композиція.</p>		<p>Завданням передбачається створення об'ємної форми переходу однієї форми в іншу, виконаної цільною розгорткою. Для основи можна використовувати прості форми (круг, квадрат трикутник), так і складні (зірка, хрест і т.д.)</p> <p>Висота об'єкта до 250 мм. Матеріал – папір, клей ПВА.</p> <p>Інструменти – лінійка, лінійка-трикутник з прямим кутом, циркуль, олівець, гумка, ніж(скальпель), ножиці, лезо, картонка.</p>		<p>6</p>	<p>12</p>

<p>8-10 16.03-30.03 2021</p>	<p>Об'ємна композиція</p>		<p>Анімалістка. Розробити на основі відомих форм (куб, циліндр, піраміда) анімалістичну композицію. Вона має бути складною за структурою та оригінальною за задумом. Використати контрасти форм, величин, фактур та рельєфних розробок попередніх завдань. Спочатку здійснюється розробка ескізних варіантів. На завершальному етапі виконується найвиразніший варіант. Розмір композиції у висоту – до 250 мм. Матеріал – папір, клей ПВА. Відповідні інструменти.</p>	<p>6</p>	<p>20</p>
<p>11-13 06.04-10.04 2021</p>	<p>Об'ємна композиція (образ).</p>		<p>Розробити на основі відомих форм (куб, циліндр, піраміда) композицію. Вибрати образ людини, він має бути виразним, стильним, оригінальним. Вона має бути складною за структурою. Використати контрасти форм,</p>	<p>6</p>	<p>20</p>

			<p>величин, фактур та рельєфних розробок попередніх завдань. Спочатку здійснюється розробка ескізних варіантів. На завершальному етапі виконується найвиразніший варіант.</p> <p>Розмір композиції у висоту – до 250 мм. Матеріал – папір, клей ПВА. Відповідні інструменти.</p>			
<p>14-15 17.04-11.05 2021</p>	<p>Глубинно-просторова композиція</p>		<p>Глубинно-просторова композиція на основі геометричних тіл. Завданням передбачається створення тривимірної композиції на основі відомих фігур (куб, циліндр, піраміда та ін.) але більш складної за структурою та більш оригінальної, керуючись знаннями про контрасти форм, розмірів, кольору, пропорцій. Завданням є розмістити їх на площині таким чином, щоб композиція прочитувалася з</p>		<p>4</p>	<p>16</p>

			<p>усіх сторін, та створювала цільний образ.</p> <p>Спочатку здійснюється розробка ескізних варіантів. На завершальному етапі виконується найвиразніший варіант.</p> <p>Формат основи 300х300, у висоту – до 300 мм. Матеріал – папір, клей ПВА. Відповідні інструменти.</p>			
<p>16-17 18.05- 25.05 2021</p>	<p>Глубинно-просторова композиція.</p>		<p>Рушійна. На основі контрастів. Завданням передбачається створення виразної тривимірної композиції, де за основу береться три геометричних тіла поперечної композиції ускладнюється за рахунок інших матеріалів та технік оздоблення. Використовуючи специфічні характеристики першоелементів, можливість їх трансформації та деформації, різноманітні композиційні прийоми, необхідно досягти усіляких</p>		<p>4</p>	<p>18</p>

			візуальних ефектів Формат основи 300x300 мм. Висота до 300мм. Матеріали: папір, клей ПВА, металевий дріт, пластик і т. д. Відповідні інструменти.			
						34
						100

Критерії оцінювання

Поточний контроль з дисципліни – це оцінювання навчальних досягнень студента протягом навчального семестру за національною стобальною шкалою усіх видів роботи. Поточний контроль відображає навчальні досягнення студента в освоєнні програмного матеріалу дисципліни; спрямований на необхідне коригування самостійної роботи студента. Поточний контроль здійснюється викладачами у вигляді проміжкові переглядів виконаних робіт.

Викладач розробляє чіткі критерії оцінювання всіх видів навчальної роботи у комплексному контролі знань, доводить ї до відома студентів на початку змістового модулю.

Підсумковий (семестровий) контроль.

Підсумковим контролем з даної дисципліни визначено навчальним планом - диференційований залік, екзамен.

Структура проведення семестрового контролю доводиться до відома студентів на першому занятті. Оскільки підсумковий контроль проводиться у формі заліку при визначенні якості результатів «Основи композиції» застосовуються критерії оцінювання.

При встановленні критеріїв враховано: специфіку пропедевтичного курсу, етапи проведення практичних робіт, врахування технології та матеріалів для їх виконання, а також наявність типових завдань та їх вирішення.

Основними критеріями оцінювання знань є:

- основні положення цілісного композиційного рішення, закономірності творення абстрактно-асоціативних образів;
- композиційні прийоми та композиційні засоби;
- вести пошукові дії на початкових стадіях ескізування ,оперувати уявленнями та вміти їх виразити графічно;
- використання обґрунтованих вирішень композицій, способів та матеріалів для їх виконання, аналізувати свої ескізи та критично вибирати з їх ряду оптимальний варіант;
- якість виконання завдань, водіти навиками роботи у невеликому форматі з дрібними елементами;
- працювати з інструментами для графічної подачі та макетування.

Література

1. Аронов В.Р. Художник и предметное творчество. – М., 1987
2. Я.Антал, Л. Кушнір, И.Сламень, Б.Гавранкова. Архитектурное Черчение. – К.: Будівельник, 1980. – с.127.
3. Арнхейм Р. Искусство и визуальное восприятие. – М.: Прогресс, 1974
- Волков Н.Н. Цвет в живописи. – М.: Искусство, 1965.
4. Боднар О.Я. Золотий переріз і неевклідова геометрія в науці та мистецтві – Львів: НВФ «Українські технології», 2005.
5. Бойцов С. Ф. Комбинаторные идеи в дизайне. «ТЭ», 1983, № 1.
6. Вакс и др. Курс «Основы композиции». «ТЭ», 1966, № 12.
7. Волкотруб И. Т. Основы художественного конструирования. – К.: Вища школа, 1988.
- 8.Гребенюк Г.Є. Основы композиції та рисунок. – К.: Техніка, 1997.
9. Гика М. Эстетика пропорций в природе и искусстве. М-Л, 1935.
- 10.Даниленко В.Я. Дизайн. – Харків: ХДАДМ, 2003.
- 11.Даниленко В.Я. Основы дизайну. – К., 1996.
12. Иконников А., Степанов Г. Основы архитектурной композиции. М., «Искусство», 1971.Зайцев К.Г.Современная архитектурная графика. – М.: Стройиздат,1970.
13. И. Иттен. Искусство цвета. — М: Издатель Д. Миронов, 2000.
- 14.И.Иттен. Искусство формы. — М: Издатель Д. Миронов, 2001.
15. Кондратьева К. А. Цвет в художественном конструировании. Уч. пособие. МВХПУ, М., 1984.
- 16.Костенко Т. В. Основы композиції та тримірного формоутворення. – Харків: ХДАДМ, 2003.
17. Композиция в современной архитектуре. М., «Стройиздат», 1973.
- 18.Кракиновская В. Д. Объемно-пространственная композиция (вводный курс основ художественного конструирования. Упражнения.). Уч. пособие. 1979.
- 19 .Литрис Айсмен. Дао цвета. – М.: Эксмо, 2006. –176с.: ил.
- 20.Маргулис Д. РНОТО SHOP для профессионалов. Классическое руководство по цветоведению. РТВ-Медиа, 2001.
- 21.Михайленко В. С, Яковлев М. І. Основы композиції (геометричні аспекти художнього формотворення). – К.: Каравела, 2004.
- 22.Мелодинский Д. А. Архитектурная пропедевтика. «Эдиторика». М., 2000.
- 23.Михайлова, Кулеева. Основы дизайна, М. 2002.
- 24.Под редакцией Б.В. Нешумова и Е.Д. Щедрина. Художественное проектирование. – М., 1979.
- 25.Шпара П.Е. Техническая эстетика и основы художественного конструирования. – К., 1978.
- 26.Франсис Д.К. Чин и Корки Биджели. Дизайн интерьера.–Харьков, Книжный клуб, 2007.
27. Ф.Е.Чубарев. Организация внутреннего пространства зданий. – К., «Будивельник», 1989.
28. Устин В. Б. Композиция в дизайне (основы построения формальной композиции в дизайнерском творчестве). Учебное пособие (издание первое). МГАЛП, 1997.